

Ανακοίνωση

Τύπου
προς δημοσίευση

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων

Τηλέφωνο: 22894304
Ηλ. Διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy
Ιστοσελίδα: www.ucy.ac.cy/pr

12 Μαρτίου 2021

«Λογοτεχνία στα Χρόνια της Επανάστασης» Αλέξης Πολίτης : «Η Ποιητική Ανάσταση»

Πραγματοποιήθηκε χθες, στις 10 Μαρτίου 2021, με μεγάλη επιτυχία η 2^η εκδήλωση από την σειρά ομιλιών και συζητήσεων «1821-2021: 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση», την οποία διοργανώνει το Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Ομιλητής της εκδήλωσης αυτής ήταν ο κ. Αλέξης Πολίτης, Ομότιμος Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Ο κ. Πολίτης, διεθνώς αναγνωρισμένος ερευνητής της ιστορίας των ιδεών, των νοοτροπιών και της λογοτεχνίας (18ος-19ος αι.), της ιστορίας του βιβλίου, των βιβλιοθηκών και της ανάγνωσης (18ος-19ος αι.), καθώς και του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού.

Θέμα της ομιλίας του κ. Πολίτη ήταν η «Λογοτεχνία στα χρόνια της Επανάστασης». Ο γνωστός νεοελληνιστής συνοψίζει τα συμπεράσματα της έρευνας που παρουσίασε στην ομιλία του ως εξής:

«Η νέα Ελλάς ανέστη εκ του τάφου της κρατούσα εις μεν την δεξιάν ξίφος, εις δε την αριστεράν λύραν, έγραφε στα 1863 ο Δημήτριος Βερναρδάκης. Αυτή την ποιητική ανάσταση θέλησα να διερευνήσω στο σύντομο βιβλιαράκι που κυκλοφόρησε πριν από ένα μήνα με τον τίτλο «1821-1831. Μαζί με την ελευθερία γεννιέται και η καινούρια λογοτεχνία. Ποίηση, πεζογραφία λογιοσύνη». Αυτό το θέμα θα προσπαθήσω να αναπτύξω, ξεκινώντας όμως από μια γενικότερη παρουσίαση του γιατί κατά τη γνώμη μου πέτυχε το εγχείρημα.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν βλέποντας την Επανάσταση στο πλαίσιο του πανευρωπαϊκού «αιώνα των εθνικισμών». Μια τέτοια οπτική συνεπάγεται πολλές παραδοχές που συνήθως δεν είναι αποδεκτές από ό,τι ονομάζουμε «δημόσιος λόγος περί της ελληνικής ιστορίας».

Πρώτον, πρέπει να καταλάβουμε ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις, Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, να αλλάξουν στάση και να πιέσουν, όχι μόνο ηθικά παρά και στρατιωτικά, τον Σουλτάνο ν' αναγνωρίσει την ελληνική ανεξαρτησία (και να εννοήσουμε γιατί η τέταρτη μεγάλη δύναμη της Ευρώπης, η Αυστροουγγαρία, παρέμεινε εχθρική).

Δεύτερον, να εντάσσουμε την ελληνική ιστορία στην ευρωπαϊκή, ως τμήμα της: έτσι ξεφεύγουμε από την οπτική της «ξενοκρατίας» και των ποικίλων παραλλαγών της. Να σκεφτόμαστε ότι κάθε κράτος, ισχυρό είτε ανίσχυρο, σχεδιάζει την πολιτική του πορεία σύμφωνα με τα δικά του συμφέροντα: αυτό σημαίνει πως επιχειρεί και να τα επιβάλει, με τη βία ή με τις σωστές του επιλογές – ανάλογα με τις δυνατότητές του.

Η Επανάσταση οργανώθηκε, ως γνωστόν, από τη Φιλική Εταιρεία. Η πολιτική των Φιλικών ήταν σταθερά ευρωπαϊκή· ίσως όμως εκείνο «που έγινε στην Πίζα», η σύνδεση της Επανάστασης με τον ριζοσπαστισμό αγγλο-ρομαντικής έμπνευσης, και που εκφράστηκε με τις πολιτικές επιλογές του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, να την έφερε στην προοδευτική πρωτοπορία της Ευρώπης.

Και πάντως, ανεξάρτητα από τον Μαυροκορδάτο, η πρώτη πράξη του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, όταν ο επαναστατικός στρατός μπήκε στην Καλαμάτα, ήταν να εκδώσει μια προκήρυξη «Προς τας Ευρωπαϊκάς Αυλές», προς τις κυβερνήσεις, δηλαδή: «Η γλώσσα μας τώρα μεγαλοφώνως φωνάζει και κάμνει ν' αντηχεί το γλυκύτερον όνομα της ελευθερίας! Εν ενί λόγω απεφασίσαμεν ή να ελευθερωθώμεν ή να αποθάνωμεν. Διό και παρακαλούμεν την συνδρομήν όλων των εξευγενισμένων ευρωπαϊκών εθνών», κλπ.

Και σ' όλη τη διάρκεια του Αγώνα εκπρόσωποι της επαναστατικής κυβέρνησης κινούνταν στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Γενεύη και αλλού, αναζητώντας ενισχύσεις, χρήματα, οπλισμό, τα περίφημα δάνεια – το μεγαλύτερο διπλωματικό μας επίτευγμα.

Εξίσου σημαντικός συντελεστής της τελικής επιτυχίας και ο πανευρωπαϊκός και αμερικανικός φιλελληνισμός. Του οποίου, το ένα στήριγμα ήταν η αρχαία δόξα, το άλλο οι δυστυχίες των επαναστατημένων –Χίος, Μεσολόγγι, τα κορυφαία περιστατικά–, αλλά παράλληλα, πλάι στις σημαντικές νίκες των πρώτων χρόνων, κάτι που συνήθως το ξεχνάμε. η αντοχή των απόλεμων, των γέρων, των γυναικών, των παιδιών, που δεν προσκύνησαν· προτίμησαν να κρυφτούν στα δάση και στις σπηλιές.

Μια τρίτη πλευρά του Φιλελληνισμού, η «δημοκρατική», ως την πούμε έτσι, αντιπολίτευση των ευρωπαϊών αστών στις απόλυτες μοναρχίες. Εκεί ποντάραμε και έτσι κερδίσαμε τις ευρωπαϊκές αυλές.

Περνάμε τώρα στη λογοτεχνία, ακριβέστερα στην ποίηση. Σημειώνουμε βήματα και σταθμούς: 1. Ως πρώτη ποιητική πράξη της Επανάστασης μπορούμε να θεωρήσουμε την κυκλοφορία ενός μικρού φυλλαδίου, *Άσματα και πονημάτια διαφόρων. Εν Κοσμοπόλει*. Θα πρέπει να τυπώθηκε Μάρτιο ή Απρίλιο στο Ιάσι, ενόσω ο Αλέξανδρος Υψηλάντης να στερεώσει την Επανάσταση στις Παρίστριες ηγεμονίες. 2. Δεύτερη ποιητική πράξη που αξίζει την προσοχή μας είναι μια δίγλωσση έκδοση των *Λυρικών του Χριστόπουλου: Der neue griechische Anakreon. Ο Νέος Ελληνικός Ανακρέων*. Τυπώθηκε στη Βιέννη, πιθανότατα κατά τα τέλη του Απριλίου ή λίγο αργότερα – μια κομψή, μικρόσχημη δίγλωσση έκδοση, με την πεζή γερμανική μετάφραση σε αντικριστές σελίδες. Μεταφραστής και εκδότης ο Αναστάσιος Παππάς – σημαντικό πρόσωπο. 3. ο «Δήμος» του Σπυρίδωνα Τρικούπη. 4. Η παρέα στη Ζάκυνθο 1822. Μάτεσης, Πελεκάσης, Τερτσέτης, Ταγιαπιέρας, Σολωμός 5. Σολωμός και Κάλβος. Η ποίηση ως «αυταξία». Όχι απλώς διασκέδαση, γνώση, στιχουργική δεξιότητα. Προϊστορία: Χριστόπουλος, Βηλαράς, Κρητική λογοτεχνία. Αλλά δεν θα επιμείνω στην ποιότητα, άλλο θέλω να προσέξουμε: νοούμενος αναγνώστης είναι και ο Ευρωπαίος. 6. Ένα άλλο άνοιγμα της ελληνικής ποίησης προς την Ευρώπη: Κλοντ Φοριελ και τα δημοτικά τραγούδια. 7. Οι μέσοι όροι; Ιακωβάκης Ρίζος Νερουλός. «Σου φαίνεται να την έγραψε ο Βεελζεβούλ», σχολίαζε ο Αντώνιος Μάτεσης για την «Ωδή», μόλις τη διάβασε. Αλλά ίσως κανένα άλλο ποίημα δεν κυκλοφόρησε τόσο στην Ευρώπη. Και πάντως προσπάθεια για ύψος. 8. Δημήτριος Μουρούζης, *Ποιητικά μελέται, [Méditations poétiques]* Παρίσι 1825 [1806-1838/39], μνημονεύεται στην Ευρώπη. Διαβάζει Σολωμό, ίσως και Κάλβο. 9. Παναγιώτης Σούτσος γαλλικά ποιήματα, 1828, μαθητεία στον Ρομαντισμό. 10. 1831, Ο *Οδοιπόρος* του

